

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 13Svp/13/2022
Identifikačné číslo spisu: 9622200270
Dátum vydania rozhodnutia: 7. februára 2023
Meno a priezvisko: JUDr. Katarína Benczová
Funkcia: predsedníčka senátu, sudkyňa spravodajkyňa
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2023:9622200270.2

ROZSUDOK

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky, v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Kataríny Benczovej a členov senátu JUDr. Violy Takáčovej, PhD., JUDr. Jany Martinčekovej, JUDr. Michala Matulníka, PhD. a Mgr. Kristíny Babiakovej, v právnej veci žalobcu: Ľubomír Lauf, kandidát na starostu obce Stará Lesná, D. XX.X.XXXX, N. C. X/X, Z. U., XXX XX, právne zastúpeného JUDr. Peter Franko, advokátska kancelária s.r.o., so sídlom Popradská 82, 040 11 Košice IČO: 47254980, proti žalovanému: S. F., R. Z. P. Z. U., D. XX.X.XXXX, N. C. XXX/XX, Z. U., XXX XX, právne zastúpenému: doc. JUDr. Jozef Sotolář, PhD., advokát, so sídlom Južná trieda č. 1, 040 01 Košice, IČO: 31942423, vo veci ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy - funkcie starostu obce Stará Lesná, konaných dňa 29. októbra 2022, takto

rozhodol:

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky zrušuje rozhodnutie miestnej volebnej komisie zapísané v zápisnici o výsledku volieb do orgánov samosprávy obce Stará Lesná konaných dňa 29. októbra 2022 v časti o zvolení za starostu obce S. F., s počtom platných hlasov 231 a za zvoleného starostu vyhlasuje Ľubomíra Laufa.

Žalobcovi priznáva voči žalovanému nárok na úplnú náhradu dôvodne vynaložených trov konania.

Odôvodnenie

I. Žalobné dôvody

1. Najvyššiemu správne mu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) bola dňa 9. novembra 2022 doručená správna žaloba vo veci ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy v zmysle § 312a zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“), ktorou sa žalobca domáhal súdneho prieskumu volieb starostu obce Stará Lesná konaných dňa 29. októbra 2022.

2. Žalobca, ako neúspešný kandidát vo voľbách na funkciu starostu obce, ktorý získal 46,09 % hlasov, sa s poukazom na právnu úpravu čl. 30,31,69 ods. 3, Ústavy Slovenskej republiky, § 23 zákona č.

181/2014 Z. z. o volebnej kampani, § 27 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva, domáhal zrušenia výsledkov volieb starostu na základe namietaných porušení zakladajúcich nezákonnosť a neústavnosť volieb. Uviedol, že rozdiel medzi žalobcom a zvoleným víťazom je len 7 hlasov. Namietané porušenia zákona sú takej intenzity pri posudzovaní miery ich váhy v kontexte tak nízkeho rozdielu hlasov pri celkovom počte voličov 751 (vydaných obálok 505), že vo svojom súhrne bez ďalšieho reálne spochybňujú dosiahnutý výsledok volieb (potenciálna kauzalita, napr. PL. ÚS 89/2011). Navrhovaným dokazovaním (prepočítavanie hlasovacích lístkov) sa však môže preukázať, či tieto porušenia zákonov spôsobili aj reálne nesprávny výsledok volieb (nesúlady zápisnice o výsledku a skutočne prejavenej vôle voličov (reálna kauzalita).

3. Konkrétne namietal porušenia zákona vo vzťahu k:

a) Porušeniu pravidiel volebnej kampane

- svedkovia O. U. V. O. U. videli, že kandidát na poslanca W. púšťal pred seba voličov, ktorým diktoval čísla kandidátov, ktorých majú voliť za poslancov a za starostu,
- k hlasovaniu sa dostavili aj osoby, ktoré vyhlasovali, že nie sú schopné upraviť hlasovací lístok, nepreukázali sa preukazom ZŤP+S a žiadali o úpravu hlasovacích lístkov jednou zástupkyňou, p. Č., ktorá po poučení predsedom okrskovej komisie opakovane chodila za plentu s viacerými osobami,
- predseda volebnej komisie bol svedkom, ako si viaceré osoby účastné na hlasovaní vymieňali jeden mobilný telefón, zároveň si všimol, že niektorí hlasujúci mali na ruke, resp. predlaktí napísané volebné čísla osôb, za ktoré majú hlasovať.

b) Prítomnosti pozorovateľov vo volebnej miestnosti

Jediným pozorovateľom, ktorému bola povolená účasť pri sčítavaní hlasov bola p. F. F., dcéra zvoleného starostu a úspešná kandidátka do obecného zastupiteľstva, ktorej bola na základe ústnej žiadosti vo večerných hodinách povolená účasť napriek tomu, že formou operatívnej zápisnice predtým predseda volebnej komisie vylúčil z kapacitných dôvodov v zmysle § 27 ods. 3 zákona o voľbách iné osoby z účasti pri pozorovaní sčítavania volieb, nakoľko záujem prejavilo 10 osôb. K povoleniu účasti pani F., ktorá mala vedomosť o vylúčení iných osôb z účasti na sčítavaní hlasov, došlo na základe predchádzajúcej telefonické komunikácie aj s osobou, ktorá sa v telefóne predstavila ako pani Y. z MV SR a prítomnosti členiek okresnej volebnej komisie, ktoré potvrdili správnosť operatívneho rozhodnutia o vylúčení, avšak vzhľadom na pokročilý čas (21:30 hod.) vyzvali predsedu, aby v rámci kompromisu umožnil vstup aspoň pani F.. Na základe oznámenia nepustených záujemcov o účasť na spočítavaní pána U. O. V. V. C.Č., privolaná policajná hliadka urobila zápis o tom, že neúspešne opakovane žiadali o pripustenie k sčítaniu hlasov. V tomto kontexte poukázal na judikatúru ÚS SR k neprípustnosti rodinného príbuzného ako kandidáta na poslanca obecného zastupiteľstva v pozícii pozorovateľa (PL. ÚS 15/07 zo 14. mája 2008), navrhnutiu pozorovateľov ako dozoru nad zákonnosťou sčítavania hlasov (PL. ÚS 3/2010 z 27. januára 2010).

4. V závere zhrnul, že v prípade ako bol popísaný je za účelom zabezpečenia fungovania inštitútu pozorovateľa potrebné zabezpečenia striedania pozorovateľov, je neprípustné, aby sa vo funkcii pozorovateľa objavila osoba, ktorá kandidovala na funkciu poslanca a pritom bola rodinným príslušníkom víťaza volieb. Ďalej zdôraznil, že volebná komisia bola pri sčítavaní hlasov pod nátlakom a v strese z predchádzajúcich udalostí a z uvedeného dôvodu mohlo dôjsť k omylu pri kontrole a sčítavaní. Zároveň spôsob hlasovania (opakovaná, nie potrebná asistancia S.. Č. viacerým najmä rómskym voličom) sú dôkazmi nesúlady volieb s volebnou legislatívou.

5. V žalobe navrhol vykonanie značného množstva dôkazov na osvedčenie ním uvádzaných tvrdení pozostávajúcich jednak z výsluchov navrhovaných svedkov, oboznámenia sa s predloženými časťami volebnej dokumentácie a predloženými čestnými prehláseniami.

6. Návrhom vo veci samej žiadal:

vyhlásenie v zmysle § 213 j ods. 2 písm. a) zákona 162/2015 Z. z., že voľby na funkciu starostu vo volebnom obvode obci Stará Lesná konané dňa 29.10.2022 sú neplatné, eventuálne,

že NSS SR nebude rozhodovať o neplatnosti volieb a pristúpi k prepočítaniu odovzdaných hlasov a zistí iný výsledok, následne zruší výsledok volieb na funkciu starostu vo volebnom obvode obci Stará Lesná konaných dňa 29.10.2022, eventuálne,

zruší rozhodnutie MVK o výsledku volieb na funkciu starostu vo volebnom obvode obci Stará Lesná konaných dňa 29.10.2022 v celom rozsahu a vyhlási za riadne zvoleného starostu obce Stará Lesná Lubomíra Laufa.

7. Zároveň si uplatnil nárok na náhradu trov konania a podal návrh na priznanie odkladného účinku (§ 184 SSP) podanej žaloby.

8. Čo sa týka požiadavky na priznanie odkladného účinku správnej žaloby, aj vzhľadom na podanie predsedu miestnej volebnej komisie M. O. A. W., W..C..Y., U..O.. (reagujúceho na podanie právneho zástupcu žalobcu označeného ako „Výzva na zdržanie sa činnosti“ zo dňa 22.11.2022, č. 1. 52 súdneho spisu) mu bolo oznámené, že:

- vo veci nie je možné analogicky aplikovať požadovanú právnu úpravu postavenia zúčastnenej osoby podľa § 15a ods. 2 zákona č. 71/1967 Zb. Správneho poriadku,

- nie je možné ani konať o návrhu na vykonanie predbežného posúdenia veci najvyšším správnym súdom,

- s prihliadnutím na 90 dňovú zákonnú lehotu na rozhodnutie vo veci a prezumpciu ústavnosti a zákonnosti volieb nie je v tomto osobitnom druhu konania dôvod na aplikáciu právnej úpravy rozhodovania o odkladnom účinku správnej žaloby pred vydaním rozhodnutia vo veci samej.

II.

Vyjadrenie k žalobe

9. K žalobe sa podaním doručeným 22.12.2022 písomne vyjadril žalovaný, ktorý vo vzťahu k podanej žalobe poukázal na to, že žalobca nepochybní rozdiel zistený pri spočítaní jednotlivých hlasov, výsledok volieb nemožno spochybníť vzhľadom na to, že zápisnica z komunálnych volieb bola riadne a bez výhrad podpísaná všetkými členmi komisie, títo nevzniesli žiadne výhrady ani námietky. Dal do pozornosti správneho súdu, že obsadenie volebnej komisie vrátane jej predsedu bolo z väčšej časti otvorene naklonené žalobcovi ako doterajšiemu starostovi. Prejavom toho je aj skutočnosť, že viacerí členovia komisie sú v bližšom vzťahu so žalobcom (O. U. - švagriná), resp. v súvislosti s osobami člena volebnej komisie M. C., jeho manželky neúspešnej kandidátky na poslankyňu V. C., O. L. U. - členky volebnej komisie a dcéry zapisovateľky priebehu volieb, použil termín „širšie rodinne prepojené“, riadenie a spravovanie obce v súvislosti s nepochybným záujmom na „strážení“ správnosti volieb, pretože boli v rôznej podobe zainteresovaní na ich výsledku. Poukázal na zrejmy rozpor obsahu zápisnice preukazujúcej bezproblémový priebeh volieb s obsahom čestných vyhlásení pripojených k žalobe. Pokiaľ sa týka prítomnosti pozorovateľky pani F. na sčítavaní hlasov na základe konzultácie s MV SR zdôraznil, že žalobcom citovaný nález PL. ÚS 15/07 je neaplikovateľný, nakoľko pani F. bola prítomná výlučne po ukončení procesu volieb na spočítavaní hlasov bez akéhokoľvek zasahovania doň. Pokiaľ ide o (ne)účasť iných pozorovateľov zdôraznil, že táto sama o sebe nemôže mať vplyv na výsledok volieb, nemôže byť na ťarchu kandidátovi, ktorý ju nespôsobil, nie je daná jej príčinná súvislosť s výsledkom komunálnych volieb.

10. Žalobcom zmienené závažné skutočnosti vyhodnotil ako všeobecné frázy bez dôkazov, to že komisia bola pod tlakom, je subjektívny pocit žalobcu, z predložených čestných vyhlásení vyplýva, že si povinnosti plnila riadne. Poukázal na judikatúru Ústavného súdu SR ohľadne základných predpokladov vyhovievania volebnej sťažnosti, potreby riadne preukázať možnú príčinnú súvislosť medzi relatívnymi vadami a konkrétnym volebným výsledkom, požiadavkou preukázania priameho vplyvu nezákonného konania na dosiahnutý výsledok volieb, čo podanou žalobou nebolo naplnené.

11. Vzhľadom na neexistenciu konkrétnych dôkazov nepovažoval za dôvodné vykonanie navrhovaných výsluchov, k prítomnosti S. Č. na hlasovaní iných osôb (potvrdila prítomnosť na troch hlasovaniach) po poučení predsedom volebnej komisie poukázal na nález ÚS SR PL. ÚS 3/95, v

zmysle ktorého z doslovného znenia príslušného zákonného ustanovenia možno vyvodit' záver, že iná fyzická osoba môže negramotným občanom - poskytovať pomoc pri volebnom akte. K argumentácii ohľadne pána W. (zasahovanie do volieb tým, že púšťal iné osoby pred seba a inštruoval ich) uviedol, že predloženým čestným prehlásením toto vyvracia. Ostatné argumenty vyhodnotil ako nezrozumiteľné, nekonkrétne, nepostačujúce na preukázanie uvádzaných dôvodov. K vyjadreniu pripojil čestné vyhlásenia S. Č., M. W., F. F., A. N., O. Č., ktorí sa v zásade zhodne vyjadrovali spôsobom, z ktorého vyplýval riadny priebeh volieb a boli nimi spochybňované a rozporované tvrdenia uvedené v žalobe.

III.

Právne východiská

12. Podľa čl. 30 ods. 1 prvá veta ústavy SR (ďalej len „ústava“) občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.

13. Podľa čl. 31 ústavy zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti.

14. Podľa § 24 ods. 2 zákona č. 180/2014 Z. z o podmienkach výkonu volebného práva v znení neskorších predpisov (ďalej zákon o voľbách) volič po príchode do volebnej miestnosti preukazuje svoju totožnosť občianskym preukazom, ak v osobitnej časti nie je ustanovené inak. Okrsková volebná komisia zakrúžkuje poradové číslo voliča v zozname voličov a vydá mu hlasovací lístok a obálku. Prevzatie hlasovacieho lístka a obálky potvrdí volič v zozname voličov vlastnoručným podpisom; ak tak urobiť nemôže alebo ak prevzatie hlasovacieho lístka a obálky odmietne podpísať, predseda okrskovej volebnej komisie poznamená túto skutočnosť v zozname voličov. Okrsková volebná komisia vykoná pri podpise voliča opatrenia na ochranu osobných údajov ostatných voličov zapísaných v zozname voličov. Ak volič nepreukáže svoju totožnosť do skončenia hlasovania, hlasovanie sa mu neumožní. To platí aj pre hlasovanie mimo volebnej miestnosti. Ak ide o obvineného alebo odsúdeného, preukazuje sa jeho totožnosť preukazom odsúdeného, alebo preukazom obvineného, alebo svedectvom dvoch príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže prítomných v miestnosti ústavu, v ktorej sa má hlasovanie vykonať.

(6) Volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre zdravotné postihnutie alebo preto, že nemôže čítať alebo písať a oznámi pred hlasovaním túto skutočnosť okrskovej volebnej komisii, má právo vziať so sebou do osobitného priestoru na úpravu hlasovacích lístkov inú osobu spôsobilú upraviť hlasovací lístok podľa jeho pokynov a zákona a vložiť do obálky; takouto osobou nemôže byť člen okrskovej volebnej komisie. Obidve osoby pred vstupom do osobitného priestoru na úpravu hlasovacích lístkov člen okrskovej volebnej komisie poučí o spôsobe hlasovania a o skutkovej podstate trestného činu marenia prípravy a priebehu volieb a referenda a o skutkovej podstate trestného činu volebnej korupcie.

15. Podľa § 26 cit. zákona za poriadok vo volebnej miestnosti zodpovedá predseda okrskovej volebnej komisie, počas jeho neprítomnosti jej podpredseda. Pokyny na zachovanie poriadku vo volebnej miestnosti a dôstojný priebeh hlasovania sú záväzné pre všetkých prítomných.

16. Podľa § 170 ods. 8 písm. a) cit. zákona, okrsková komisia zabezpečuje správny priebeh hlasovania

17. Podľa § 182 ods. 1 cit. zákona volič po príchode do volebnej miestnosti preukazuje svoju totožnosť občianskym preukazom alebo dokladom o pobyte pre cudzinca.

18. Podľa § 182 ods. 4 citovaného zákona volič vkladá v osobitnom priestore na úpravu hlasovacích lístkov do obálky jeden hlasovací lístok pre voľby do obecného zastupiteľstva a jeden hlasovací lístok pre voľby starostu obce. Na hlasovacom lístku pre voľby do obecného zastupiteľstva zakrúžkovaním poradových čísiel označí kandidátov, pre ktorých hlasuje. Zakrúžkovať môže najviac taký počet kandidátov, aký má byť v príslušnom volebnom obvode zvolený počet poslancov obecného

zastupiteľstva. Na hlasovacom lístku pre voľby starostu obce zakrúžkovaním poradového čísla označí jedného kandidáta, pre ktorého hlasuje.

19. Podľa § 184 ods. 1 citovaného zákona ak volič neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta alebo ak označil zakrúžkovaním viac kandidátov, než má byť vo volebnom obvode zvolených poslancov obecného zastupiteľstva, alebo neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta pre voľby starostu obce, alebo ak zakrúžkovaním označil viac ako jedného kandidáta pre voľby starostu obce, je hlasovací lístok neplatný.

20. Pôsobnosť najvyššieho správneho súdu rozhodovať o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy vyplýva z čl. 142 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Vecná príslušnosť na toto konanie vyplýva z ustanovenia § 11 písm. f) SSP. O zrušení výsledku volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 312j ods. 2 písm. a) a b) SSP môže najvyšší správny súd len za podmienky, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž kandidátov na starostov alebo poslancov obecného (mestského) zastupiteľstva. Na uplatnenie tohto oprávnenia najvyššieho správneho súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (PL. ÚS 50/99).

21. Účelom konaní vo volebných veciach je predovšetkým ochrániť verejný záujem na tom, aby výsledok volieb odrážal skutočnú vôľu voličov, a bol zachovaný základný predpoklad fungovania demokratického štátu. Najvyšší správny súd sa preto pri tomto type konaní musí dôsledne riadiť princípom materiálneho chápania ochrany ústavnosti a vyrovnáť sa tak s každým zisteným a zároveň relevantným porušením zákonnosti alebo ústavnosti volebného procesu.

22. Je treba pripomenúť, že volebné vady sa neposudzujú podľa zásad správneho súdnictva, ale podľa zásad volebného súdnictva. Volebný výsledok sa zrušuje len vtedy, ak namietaná vada mohla mať vplyv na celkové rozhodnutie voličov. Dôležitým komponentom volebného súdnictva je teda zisťovanie intenzity volebných vád z hľadiska ich vplyvu na výsledok volieb.

23. S ohľadom na uvedené, vo všeobecnosti musia byť splnené tri predpoklady, aby bolo možné vyhovieť volebnej sťažnosti:

a) protizákonnosť, (porušenie právnych predpisov),

b) kauzálny nexus (príčinný vzťah medzi protizákonnosťou a neplatnosťou volieb alebo voľby kandidáta),

c) intenzita protizákonnosti, ktorá spochybňuje výsledky volieb, a ktorá odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov (PL.ÚS 22/08).

24. Dôležitým komponentom volebného súdnictva je zisťovanie intenzity volebných nedostatkov, z hľadiska ich vplyvu na rozhodovanie voličov a najmä na výsledok volieb (PL. ÚS 8/2011). Preto namietané protiústavné alebo nezákonné konanie musí mať priamy vplyv na výsledok volieb. Túto skutočnosť musí sťažovateľ nielen namietat, ale aj doložiť exaktnými dôkazmi. Platí vyvrátená domnienka, že volebný výsledok zodpovedá vôli voličov. Predložiť dôkazy na jej vyvrátenie je povinnosťou toho, kto volebné pochybenie namieta (PL. ÚS 74/2011). Nestačí samotné označenie dôkazov (PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 5/03, PL. ÚS 35/03, PL. ÚS 3/2010).

25. Ústavný súd Slovenskej republiky v rámci svojej judikatúry vyslovil, že podstatou zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy je uskutočnenie volieb v súlade so všetkými dotknutými volebnými predpismi s právnu silou zákona (mutatis mutandis, napr. PL. ÚS 34/99 alebo PL. ÚS 82/07), pričom podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu zistená nezákonnosť volieb do orgánov územnej samosprávy musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením volebného práva a jeho princípov (mutatis mutandis, napr. PL. ÚS 21/94 alebo PL. ÚS 82/07).

26. Vzhľadom na uvedené závery treba považovať všetky možné pochybenia a vady volebného procesu za relatívne a zvažovať, resp. zohľadňovať ich význam podľa vplyvu na výsledok volieb do

zastupiteľského orgánu alebo na výsledok voľby konkrétneho kandidáta. Overovanie volieb je založené na predpoklade objektívnej súvislosti medzi volebnou vadou a zložením zastupiteľského zboru alebo minimálne takej možnej príčinnej súvislosti [princíp potenciálnej kauzality (mutatis mutandis PL. ÚS 7/2010)]. Túto možnú príčinnú súvislosť však treba vykladať nie iba ako abstraktnú možnosť, ale treba ju v konaní riadne preukázať (PL. ÚS 16/2011).

27. Zároveň však treba v tejto súvislosti prihliadať aj na závery uvedené v náleze Ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 100/07 zo 17. septembra 2008: „Tak ako sú zdrojom štátnej moci občania (čl. 2 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky), zdrojom moci obecnej samosprávy sú obyvatelia obce. Obyvatelia obce ustanovujú túto obecnú samosprávnú moc prostredníctvom slobodných a demokratických volieb. Voľby sú teda prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi, resp. obyvateľmi obce. Tomuto zodpovedá i zákonná úprava volebného súdnicstva, ktorého zmyslom a účelom v demokratickom právnom štáte je nezávislý prieskum regulárnosti priebehu a výsledkov volieb, garancie legitimacy moci dodržaním legality jeho utvárania. Volebné súdnicstvo je pritom z ústavného pohľadu založené na príčinnej súvislosti medzi volebnou vadou (a to objektívnou alebo potenciálnou) a zložením zastupiteľského zboru a zároveň na vyvrátiteľnej domnienke, podľa ktorej volebný výsledok zodpovedá vôli voličov. Predložiť dôkazy na vyvrátenie tejto domnienky je povinnosťou toho, kto volebné pochybenie namieta. Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je ochrana práv zaručených v čl. 30 Ústavy Slovenskej republiky, t. j. aktívneho a pasívneho volebného práva. Všeobecné volebné právo, ktoré je v tomto článku zaručené, znamená právo všetkých občanov, resp. obyvateľov obcí v danom štáte, ktorí dosiahli istú vekovú hranicu, jednak svojím hlasom spolurozhodovať pri tvorbe zastupiteľských orgánov (aktívne volebné právo) a jednak uchádzať sa o zvolenie za člena niektorého zo zastupiteľských orgánov (pasívne volebné právo). Rovnosť volebného práva znamená zaručenie toho, aby každý z voličov i kandidátov mal rovnaké postavenie.“

IV.

Posúdenie veci správnym súdom

28. V prejednávanej veci došlo k situácii, keď sa žalobca v rámci navrhovaného dokazovania dožadoval prepočítania hlasov, ktorým sa malo preukázať, že namietané porušenia zákona spôsobili aj reálny nesprávny výsledok volieb (nesúlad zápisnice o výsledku volieb a skutočne prejavenej vôle voličov). Najvyšší správny súd pri svojom postupe v tejto veci považuje za zásadnú svoju povinnosť garantovať naplnenie zásadnej ústavnej požiadavky definovanej v čl. 31 ústavy: zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd a jej výklad a používanie musia umožňovať a ochraňovať slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Zároveň si je vedomý svojej kompetencie, v rámci postupu predvídaného ust. § 312h ods. 3 SSP v prípade záveru o potrebe oboznámiť sa s volebnou dokumentáciou, poveriť člena senátu jej otvorením a skontrolovaním. V tomto rozsahu vydal najvyšší správny súd uznesenie sp. zn. 13Svp/13/2022 zo dňa 12. januára 2023, poverenie predsedníčke senátu a sudkyňi spravodajkyňi JUDr. Kataríne Benzovej.

29. S ohľadom na opísané okolnosti a priebeh volieb konaných dňa 29.10.2022 v obci Stará Lesná si najvyšší správny súd vyžiadal predloženie volebnej dokumentácie, a po jej otvorení (o dátume, ktorého boli upovedomené obe strany) na základe návrhu žalobcu prepočítal hlasy udelené jednotlivým kandidátom vo voľbách na post starostu obce.

30. K odôvodneniu svojho postupu NSS poukazuje na aplikovateľnosť záverov uvedených v odôvodnení nálezu PL. ÚS 45/2018-36 zo dňa 30. januára 2019:

„13. Ústavný súd už vo viacerých svojich rozhodnutiach zdôraznil, že voľby sú prostriedkom pravidelného obnovovania verejnej moci občanmi. Hrubé, závažné alebo viacnásobné porušenie práv občanov priznaných zákonom alebo ústavou zakladá právomoc ústavného súdu zrušiť napadnutý výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné, pretože namietané porušenie práv mohlo ovplyvniť priebeh a výsledok volieb. Pojem „priebeh volieb“ nezahŕňa iba hlasovanie voličov, ale aj všetky iné úkony subjektov zúčastnených na voľbách, ktoré sú v príčinnej súvislosti s voľbami (PL. ÚS 18/99).

14. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu okrsková volebná komisia (v danej veci miestna volebná komisia, ktorá v zmysle ustanovenia § 170 ods. 9 zákona o voľbách plnila úlohy okrskovej

volebnej komisie) vo voľbách do orgánov samosprávy obce plní aj úlohy garanta ústavnosti a zákonnosti samotného volebného aktu a prvotného sčítania hlasov. Tomuto zodpovedá jej kreovanie, zákonom ustanovené postupy a zisťovanie volebných výsledkov, ktoré sú prejavom vôle voličov (PL. ÚS 1/07).“

17. Nesprávny postup volebnej komisie pri posudzovaní hlasovacích lístkov, ktorý je v rozpore s ustanovením § 184 v spojení s § 182 ods. 3 zákona o voľbách, zakladá pri splnení ostatných predpokladov dôvodnosť nezákonnosti volieb, ktorá môže viesť k uplatneniu právomoci ústavného súdu ustanovenej v § 63 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde, t. j. k zrušeniu rozhodnutia volebnej komisie a k vyhláseniu za zvoleného kandidáta, ktorý bol riadne zvolený a ktorý nebol vyhlásený za zvoleného v dôsledku chybného postupu volebnej komisie (obdobne PL. ÚS 29/94).“

31. Najvyšší správny súd pri svojom rozhodovaní neopomína existenciu všeobecných požiadaviek stanovujúcich limity pre vyhovieň volebnej sťažnosti. Na druhej strane považuje za rozhodujúce, že ust. čl. 30 Ústavy SR zakotvuje ako jedno zo základných politických práv právo účasti na správe vecí verejných, a na kontrolu a garanciu výkonu tohto práva boli ústavne zakotvené právne inštitúty, medzi ktoré patrí aj možnosť podania súdnej žaloby na prieskum výsledku volieb, za splnenia zákonných podmienok.

32. Najvyšší správny súd preto vykonal dokazovanie oboznámením sa s obsahom súdneho spisu (vrátane písomných dôkazov predkladaných oboma stranami), predloženou kompletnou volebnou dokumentáciou vzťahujúcou sa k voľbe starostu obce a zistil, že podľa zápisnice volebnej komisie o výsledku volieb bolo pre voľby starostu obce odovzdaných 486 platných hlasovacích lístkov voličov, z toho pre kandidátku s poradovým číslom 1/ V. T. bolo odovzdaných 31 hlasov, pre kandidáta s poradovým číslom 2/ Ľubomír Lauf, (žalobca) bolo odovzdaných 224 hlasov, pre kandidáta s poradovým číslom 3/ S. F. bolo odovzdaných 231 hlasov. Z volebnej dokumentácie ďalej vyplynulo, že 7 hlasovacích lístkov pre voľby starostu obce bolo miestnou volebnou komisiou vyhodnotených ako neplatných. Zápisnica o výsledku volieb bola podpísaná všetkými piatimi členmi miestnej volebnej komisie bez výhrad a námietok proti jej obsahu.

33. Najvyšší správny súd následne prepočítal hlasovacie lístky pre voľby starostu obce, ktoré mu boli vo vyžiadanej volebnej dokumentácii doručené rozdelené na tri časti - podľa kandidátov, ktorým boli nimi hlasy udelené. Po opakovanom prepočítaní lístkov takto rozdelených po prepočítaní volebnou komisiou zistil nasledovné:

- v prospech kandidátky V. T. bolo odovzdaných 31 hlasov,
- v prospech kandidáta S. F. bolo odovzdaných 225 hlasov - jeden z nich (označený ako č. 1) právny zástupca žalobcu prítomný na otváraní volebnej dokumentácie a prepočítavaní spochybnil, ako neplatný z dôvodu, že popri zakrúžkovaní čísla 3 bolo podčiarknuté meno kandidáta s tým, že v časti podčiarknutia priezviska sa toto dotýkalo spodnej hrany textu. Najvyšší správny súd túto úpravu nepovažoval za spôsobilú spochybníť jednoznačne vyjadrený názor voliča o výbere kandidáta č. 3,
- v prospech kandidáta Ľubomíra Laufa bolo odovzdaných 230 hlasov, (oproti počtu 224 skonštatovanému v zápisnici). Bolo zistené, že 6 hlasovacích lístkov jednoznačne vyplnených v prospech žalobcu bolo zaradených medzi lístkami s hlasmi udelenými S. F. a medzi jemu udelené hlasy boli započítané.

34. Podľa § 189 ods. 4 zákona o voľbách za starostu obce je zvolený ten kandidát, ktorý získal najviac platných hlasov.

35. Ďalšie navrhované dokazovanie (vypočutie svedkov) súd nevykonal, pretože ho vzhľadom na zistené skutočnosti a podstatu sťažnosti nepovažoval za nevyhnutne potrebné ani účelné. Súd preto v ďalšom vychádzal zo skutkového stavu zisteného zo súdneho spisu a predloženej volebnej dokumentácie.

36. Súd pri svojom rozhodovaní vychádzal z judikatúry, v zmysle ktorej neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také závažné porušenie volebného zákona, ktoré spochybňuje dosiahnuté výsledky vo voľbách a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosti o tom, či voľby a ich výsledky sú

prejavom skutočnej vôle voličov. Pokiaľ ide o nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obce, musí byť nezákonnosť týchto volieb v konaní o volebných veciach dokázaná a musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov (PL. ÚS 21/94, PL. ÚS 120/07, PL. ÚS 8/08).

37. Voľby môžu byť v zmysle judikatúry ústavného súdu (a tiež podľa teórie ústavného práva spochybnené tromi spôsobmi a to tým, že došlo k volebnej chybe (napr. nesprávne sčítanie hlasov a iné číselné omyly), došlo k volebnému deliktu úmyselne nesprávne sčítanie hlasov alebo iné falšovanie priebehu volieb), alebo došlo k neprípustnému ovplyvňovaniu výsledkov hlasovania (nekalá volebná súťaž).

38. Prvým predpokladom pre uplatnenie právomoci súdu podľa § 312j ods. 2 písm. c) SSP je zistenie hrubého, závažného alebo viacnásobného porušenia zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb. V prejednávanej veci podľa zistení súdu volebná komisia v rozpore so zákonom o voľbách nesprávne vykonala spočítanie hlasovacích lístkov, keď 6 hlasov jednoznačne udelených kandidátovi Ľubomírovi Laufovi pripočítala kandidátovi S. F., čo v konečnom dôsledku viedlo k jeho víťazstvu vo voľbách. Preukázané započítanie hlasovacích lístkov volebnou komisiou v prospech iného kandidáta, ako bol kandidát uvedený na hlasovacom lístku, je postup hrubo v rozpore s príslušnými ustanoveniami volebného zákona, následne vedúci k skresleniu výsledkov volieb takým spôsobom, že za víťaza volieb nebol vyhlásený ten, kto bol oprávnenými voličmi riadne zvolený.

39. Na základe uvedeného má najvyšší správny súd za to, že na základe podanej žaloby boli splnené kumulatívne predpoklady pre vyhovieť žalobe vo volebnej veci, definované ako protizákonnosť, (porušenie právnych predpisov), kauzálny nexus (príčinný vzťah medzi protizákonnosťou a neplatnosťou voľby kandidáta), intenzita protizákonnosti, ktorá spochybňuje výsledky volieb a ktorá odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov (PL. ÚS 22/08).

40. Vzhľadom na tento jednoznačný záver sa najvyšší správny súd nezaoberal podrobnejšie vyhodnocovaním jednotlivých žalobcom namietaných pochybení, vedúcich k zistenému nezákonnému výsledku.

V.
Záver

41. Nakoľko boli preukázané dôvody na vyhovieť podanej žalobe v jej podstate (odstránenie nezákonnosti vzniknutej v dôsledku nezákonného postupu), najvyšší správny súd uplatnil svoju právomoc vyplývajúcu z § 312j ods. 2 písm. c) SSP a zrušil rozhodnutie miestnej volebnej komisie v zápisnici o voľbách starostu obce Stará Lesná týkajúce sa pôvodne uvedeného dosiahnutého volebného víťazstva S. F. a za starostu obce vyhlásil riadne zvoleného starostu Ľubomíra Laufa.

42. O nároku na náhradu trov konania rozhodol najvyšší správny súd podľa § 167 ods. 1 SSP a vzhľadom na úspech žalobcu v konaní mu priznal úplnú náhradu dôvodne vynaložených trov v tomto konaní. O výške náhrady trov rozhodne osobitným uznesením asistent sudcu najvyššieho správneho súdu v zmysle § 175 ods. 2 SSP.

43. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 5:0.

Poučenie :

Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.

